

To summarize, we note that social responsibility is an important part of effective business management. A prerequisite for this should be the development of social partnership at the level of both the whole society and individual enterprises. The main objective of the enterprises in the social sphere is to increase human potential, and social planning should become an important tool for its implementation.

Under the conditions of market economy, the social responsibility of enterprises is an important part of their business reputation, and it depends on both the goals of the owner of the enterprise and the enterprise itself as an organization. However, the need for corporate social responsibility for most Ukrainian enterprises is still not clear, as they have other priorities.

The advantages of an enterprise that uses corporate social responsibility principles include the following:

1. Employees carry out their duties with greater devotion and feel more loyal to the employer.
2. Suppliers and buyers are interested in stable cooperation and associate their reputation with the reputation of a responsible partner.
3. Local administration, tax authorities and investors have more confidence in such enterprises.

Therefore, better and wider introduction of social responsibility of business by Ukrainian enterprises can help create new markets in Ukraine and abroad, solve social and environmental problems, improve the access of enterprises with Ukrainian capital to international markets, increase their capitalization and ensure the sustainable development of the country as a whole.

Олександр Квасовський

Тернопільський національний економічний університет

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На фінансово-господарську діяльність підприємницьких структур в умовах економіки ринкового типу постійно впливають несприятливі внутрішні та зовнішні чинники, які можуть зумовити настання фінансової кризи і, навіть, їхнє банкрутство. Тому виникає потреба в оволодінні мистецтвом антикризового фінансового управління, що передбачає вміле застосування специфічних методів і прийомів управління фінансами для нейтралізації кризових явищ на підприємствах. Разом з тим, сьогодні триває наукова дискусія з приводу визначення сутності антикризового фінансового управління як економічного поняття, з одного боку, та як особливої комплексної цілеспрямованої дії – з іншого.

Відомий вчений І. А. Бланк в своєму дослідженні сутності антикризового фінансового управління застосовує системний підхід, трактуючи його як цілісну систему, котра включає в себе принципи, методи розробки та реалізації комплексу спеціальних управлінських рішень, направлених на превенцію та подолання фінансових криз на мікрорівні, а також на мінімізацію їхніх негативних фінансових наслідків [1, с. 462].

Низка науковців (Г. Г. Бондарева [2], Є. Г. Бровкова та Є. В. Мартиненко [3], Л. О. Кукурудза [7], Ю. С. Шембель [12]) розглядають антикризове фінансове управління як сукупність фінансових методів попереднього діагностування та можливого захисту суб'єкта господарювання від банкрутства. При цьому ми погоджуємося з їхньою позицією, що превентивна діагностика загрози банкрутства на ранніх стадіях її виникнення дає змогу своєчасно задіяти спеціальні фінансові механізми її нейтралізації (мінімізації) чи обґрунтувати доцільність здійснення реорганізаційних процедур.

Н. М. Давиденко під антикризовим фінансовим управлінням розуміє комплекс заходів на етапах виявлення кризоутворюючих факторів, своєчасної діагностики, запобігання й нейтралізації кризи, спрямований на досягнення цілей діяльності підприємства, реалізацію його стратегії та подальший розвиток [5]. Схожа, але дещо відмінна точка зору наводиться у працях Ю. В. Прохорової, яка під антикризовим фінансовим управлінням розуміє конкретні дії щодо застосування специфічних методів і прийомів управління фінансами підприємства, що дають змогу забезпечити його безперервну діяльність шляхом управління зовнішніми та внутрішніми ризиками, здійснення заходів із профілактики та нейтралізації фінансової кризи [9].

І. О. Школьник і В. М. Кремень вважають антикризове фінансове управління підприємством невід'ємною складовою його загальної фінансової стратегії та комплексом взаємозумовлених і взаємопов'язаних компонентів управлінського процесу, направлених на запобігання, профілактичне попередження та подолання фінансових криз чи усунення їхніх негативних наслідків для суб'єкта господарювання шляхом використання всього потенціалу управління його фінансовою службою (підрозділом) [11, с. 423].

Спираючись на концепцію стратегічного антикризового фінансового управління, М. Л. Гончарова вважає антикризове управління сукупністю таких послідовних стратегічних заходів: аналіз стану макро- та мікросередовища функціонування підприємства; вибір (зміна) місії компанії в антикризовому контексті; дослідження причин виникнення кризових ситуацій та формування системи моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища фірми для раннього виявлення слабких сигналів

про кризу, яка наближається; стратегічний контролінг діяльності підприємства та розробка стратегії запобігання його неплатоспроможності; оперативна оцінка й аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання, виявлення можливості настання неплатоспроможності; розробка адекватної політики дій фірми в умовах кризи, що виникла, та виходу з неї; постійне врахування ризику підприємницької діяльності та розробка заходів щодо його зниження [4]. Можна повністю погодитися з таким розширеним трактуванням, бо ефективність антикризового управління у стратегічній перспективі справді значно підвищується.

Таким чином, можна виокремити декілька наукових напрямків щодо трактування сутності антикризового фінансового управління. Одні дослідники (Прохорова Ю. В. [9], Терещенко О. О. [10, с. 422], Дейніс Л. М. та Фучеджи В. І. [9, с. 52-53] та ін.) пов'язують антикризове фінансове управління із використанням специфічних методів і прийомів управління фінансами підприємства, цілеспрямованих на профілактику та нейтралізацію фінансової кризи. Інші науковці (наприклад, Гончарова М. Л. [4], Давиденко Н. М. [5]) вважають його самостійним комплексом заходів підприємства з виявлення кризогенеруючих чинників, запобігання та нейтралізації кризи. Третя група дослідників (зокрема, Бланк І. А. [1, с. 462], Лігоненко Л. О. [8, с. 102]) вважають антикризове фінансове управління особливою управлінською системою, призначенням якої є попередження та подолання фінансової кризи, а також мінімізація негативних наслідків кризових явищ для підприємницьких структур. Ще одна група авторів (серед них Школьник І. О. та Кремень В. М. [11, с. 423]) розглядають вказане управління як складову загальної фінансової стратегії та управлінського процесу на мікрорівні загалом. Отже, як бачимо, уніфікованого підходу до визначення сутності антикризового фінансового управління підприємством у сучасних науковців немає, що свідчить про ще недостатнє наукове опрацювання дослідниками цієї економічної категорії.

Виходячи із сказаного, вважаємо, що антикризове фінансове управління підприємством найбільш доцільно розглядати у двох ракурсах:

– з одного боку, як комплекс превентивних заходів, направлених на попередження фінансової кризи, який включає в себе: системний аналіз сильних і слабких сторін діяльності фірми, оцінку вірогідності її банкрутства, управління ризиками (ідентифікація, оцінювання (квантифікація) та нейтралізація), впровадження системи профілактичних заходів тощо;

– з іншого боку, як спеціалізовану систему управління фінансами підприємства, орієнтовану на його виведення зі стану фінансової кризи, у тому числі за допомогою проведення фінансового оздоровлення або

реструктуризації підприємства. З метою більш ґрунтовного розуміння сутності антикризового фінансового управління підприємством можна виокремити такі властиві йому ключові риси, що підкреслюють специфічний характер згаданого управління:

– воно має стратегічну спрямованість та повинне активізуватися з моменту започаткування діяльності суб'єкта господарювання;

– пріоритетна мета антикризового фінансового управління полягає у забезпеченні стійкого функціонування фірми та її успішного розвитку, незважаючи на негативні тренди ринкової кон'юнктури та несприятливі соціально-економічні і політичні трансформації в країні;

– вказане управління завжди потребує пошуку тих виходів із кризового стану, які б забезпечили отримання прибутку не тільки у короткотерміновий період, а й у довгостроковій перспективі;

– у процесі антикризового фінансового управління переважно використовують такі управлінські інструменти, які дають змогу ліквідувати не лише тимчасові фінансові труднощі та деформації, а й вирішити інші більш системні проблеми поточної діяльності та стратегічного розвитку підприємства;

– антикризове фінансове управління базується на постійному пошуку можливих інновацій в усіх сферах і ланках діяльності суб'єкта господарювання;

– воно орієнтоване на те, щоб навіть при виникненні найскладнішої господарської ситуації, підприємницька структура могла задіяти такі фінансово-управлінські механізми, які уможливають вихід із фінансової кризи з мінімальними для неї втратами (збитками).

Література

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Ельга, 2008. 724 с.
2. Бондарева Г. Г. Сутність політики антикризового фінансового управління та критерії діагностики банкрутства підприємства. *Зовнішня торгівля – проблеми та перспективи*. 1997. №1. С. 34-39.
3. Бровкова Е. Г., Мартыненко Е. В. Проблемы антикризисного управления украинских предприятий. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпропетровськ, 2002. №131. С. 39-42.
4. Гончарова М. Л. Основні завдання антикризового управління підприємством. *Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр.* 2002. №140. С. 28-32.
5. Давиденко Н. М. Антикризове фінансове управління на підприємстві. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2015. Вип. 211(1). С. 76-80.
6. Дейніс Л. М., Фучеджи В. І. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип. 41(2). С. 49-53.

7. Кукурудза Л. О. Банкрутство: причини, наслідки, організація протидії. *Вісник КДТЕУ*. 1999. №1. С. 36-58.
8. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ: КНТЕУ, 2005. 824 с.
9. Прохорова Ю. В. Стратегічні та тактичні аспекти формування антикризового фінансового управління підприємством. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 14-15 грудня 2007 р. Харків, 2007. Ч. 1. С. 166-168.
10. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 560 с.
11. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.; за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ: ЦУЛ, 2015. 488 с.
12. Шембель Ю. С. Прогнозування кризового стану підприємства й обґрунтування комплексу заходів антикризового управління: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. Дніпропетровськ, 2002. 18 с.

Ольга Кнейслер, Наталія Спасів,
Тернопільський національний економічний університет

Хрістофер Даніель Колелл
Дрезденський технічний університет (Німеччина)

ДЕФІНІТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сьогодні фінанси ОТГ стали головним інструментом реалізації місцевої політики соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад, які з часом перетворюються на домінуючу адміністративно-територіальну одиницю. З огляду на це, у науковій спільноті ствердною є точка зору щодо необхідності визначення і дослідження фінансів ОТГ як детермінанти соціально-економічного розвитку не тільки окремих ОТГ, а й держави загалом.

Дефініція «фінанси ОТГ» у теорії економічної та фінансової науки є новою. Підґрунтям для її трактування є наукові підходи, які здебільшого відображають постулати теорії місцевих фінансів, що вважаємо одним із аргументів необхідності висвітлення саме сутності фінансів ОТГ. У цьому напрямку спостерігається два підходи. Найчастіше у дослідженнях здійснюється ототожнення фінансів ОТГ з їхнім фінансовим забезпеченням і фінансовою спроможністю з позиції трактування як системи фінансування місцевими органами влади різнопланових завдань або ресурсного забезпечення. Такий підхід відображають праці